

מתוך:

אמנות החיים בעידן החדש

הביא לכתב:

איתן בן משה

בחוברת זו מופיע חלק קטן מכתובה ארוכת
שנים בנושא אמנות בעידן החדש. עד
היום לא פרסמתי ממנה דבר. אין בכוונתי
להביא סקירה היסטורית של השדה שנקרא
'העידן החדש'. קיימים ספרים ומאמרים
רבים בנושא. גם אין בכוונתי להגדיר באופן
שלם וקוהרנטי את הנושא העצום הזה,
שרק מהשטח היחסי שהוא תופס בחנויות
הספרים אפשר להבין את הפופולריות שלו.
בכתיבתי אני מנסה לתור אחר נקודות
מהותיות שנדמות לי רלוונטיות להמשך
החיים בעידן מורכב כשלנו. אנסה לזהות
פוטנציאלים מסוימים מבין הצעותיו של
'העידן החדש' לחיי כל אדם וליצירת
אמנות בפרט.

ארבע דמויות העוסקות במלאכתן פוסעות לתוך חלל של קניון גדול והומה אדם: סוכנת ארגון ביון, מעצבת פנים, מעריץ אלמוני של היידגר ואמן העידן החדש. הסוכנת מתעניינת בפתחים ובקווי התנועה והמבט. כל זאת כמשטח פעיל שעליו היא מחפשת את קרבנה, אחריו היא תרה מזה שנים, כמושא יחיד של מבטה המאומן היטב. המעצבת מעוניינת בפיתוי וכוונתה להפוך את החלל למושך, נעים וזוהר ולנתב את הבאים לחוויית הקנייה. התלמיד המסור שמוחו קודח מחפש נקודת פתיחה לחלל, נקודה שבה מהותו החללית תופיע כהתגלות עצמה. דרך כך יבין נדבך נוסף בהבנות הלולייניות של הופעות חלליות שהציע מורהו הנערץ היידגר. איש העידן החדש תופס את החלל כפוטנציאל. חלל כאנרגיה, כמשטח המראה למצב הכרתי גבוה יותר. פתוח יותר. הוא אינו רואה דרך עיניו. מלאותו הפיסית והתפיסתית הופכות ליחידה אחת, רכה ומשוכללת. תודעתו וגופו הם כמחוש פעיל. מבחינתו, החלל אמור להעלם לטובת תנועה מוארת, שאין לצפות את תוצאותיה שכן מדובר בהופעה של מצב דברים חדש, חי וערני.

הוא עלול להתפס כתמים על ידי איש המדע שמסרב להתייחס ברצינות לאינספור האופציות שאיש העידן החדש מאמין שביכולתו לייצר.

האם אפשר לחזור הביתה? זאת שאלה שצריכה להישאל. האמנות שהפכה לקליפה ריקה, השתקפות פסבדו-מודעת של תרבות הראווה, מבקשת להתחיל במסע חזרה הביתה אל מימיה הצלולים של ההכרה הנושמת. לשם כך עליה להיות מוכנה לנסוק מהגבהים העצומים של השפה והתרבות אל תחתית התחתיות, אל העמוק שבבורות, אל המפחיד שבצורות המעמקים, אל מה שחלקנו קוראים לו לב, נשמה, רוח, שהוא מקור הדברים, הליבה של התשוקה לחיים שהוא מעבר לאנושי.

*

העידן החדש בגלגולו הנוכחי הוא מקבילו והמשכו של הפוסטמודרניזם במפגשו עם תורות מזרחיות ועם קפיטליזם מואץ.

*

הוגי הפוסטמודרניזם היו פילוסופים, על פי רוב דה-קונסטרוקטיביסטיים בנטייתם, שהתאפיינו בתנועה של פירוק וחתירה תחת היומרה לחשוף את "האמת". העידן החדש אינו המשכו של הפוסטמודרניזם כי אם תוצאת חוסר יכולתו להסתיים, לצד חוסר יכולתו להמשיך ולהתקיים. כמובן שהוא אינו המשכו היחיד, אולם הוא בעל הפוטנציאל המחייה היחיד שאני מכיר.

*

הוגי העידן החדש הם אנשים שמקורות המידע שלהם אינם נשענים רק על טקסטים אלא על סוגי תרגול שונים. במובן זה, רבות מן ההצעות של העידן החדש הן פרקטיקות לסוגיהן ולא רק תאוריות.

*

העידן החדש דורש רכות שהפוסטמודרניזם לא יכול היה להרשות לעצמו כתנועה בועטת.

*

אין כבר במה לבעוט, ההרס מסביב כה רב, גם המבנים התרבותיים אינם יותר מתפאורות מתחלפות החוזרות במחזוריות של שכחת הקהל ותרועת צרכני הרטרן.

*

הרכות המדוברת קשורה להרפיה כמחוללת תנועה ולא דווקא לעדינות בטיב המגע. נטרול אלימותו של התוקף בטכניקת האייקידו היא רכה במהותה.

*

חלק ממה שאנו תופסים כבנוי, הוא בעצם הרס קטלני בהרבה בדיוק בשל היותו בנוי - ראו את שדרות השיכונים החדשים המצופים חומר דמוי שיש. זו בנייה כפעולת אטימה, שאינה מממשת את הפוטנציאל העצום שטמון בעצם יצירת מבנה (פגודה, פירמידה, צריף, הארכיטקטורה המופלאה של קרלוס סקרפה).

*

תודעת העידן החדש צמחה בעולם שרובו המכריע משדר את ההפך הגמור מאיכות המתחוללת במצב של הרפיה. ההיווצרות שסביב היא לרוב תגובה היסטורית ולא מספקת לעומס היתר. במצב חיים מואץ כשהסיבה והתוצאה מהירות אלפי מונים מקצב הנשימה, יש צורך במודעות חדשה כדי לא להפוך לפסיבי במהותך מתוך הלם החדש.

*

העידן מוותר לא פעם על החידוש, אולם אין פירוש הדבר שהוא מוותר על החדש. נדמה שהוגי ניו אייג' רבים חוזרים על דברים שנאמרו אך אומרים זאת בצורה רעננה ובאופן חדש ונחוץ.

*

מקורותיו של האמן בעידן החדש מגוונים, אולם הוא מחויב מחדש לפעימת החיים במובנה הראשוני, אשר ככל פעימה, היא התגלות של היש והאין בסדר שמושגת על חוקיות היוצרת חיים.

*

אמן העידן החדש מחויב לחשוף את ההתגלויות שיחווה, ולקחת בחשבון שהם לא יובנו. כמוכן שלשם כך הוא חייב לוותר לחלוטין על תלות בכל מסגרת של העידן הישן ותוך כדי כך להיזהר מהתנגדות. המסגרות הישנות קיימות, אין לפעול בתוכן אלא דרכן. יש להתייחס אליהן כאל חומר גלם אפשרי בלבד. הילמה אף קלינט ביקשה לגנוז את ציוריה לעשרים שנה לאחר מותה ב-1941. אולי היא צפתה שעד אז העולם יהיה בשל לבשורה. לטעמי היא ממבשרות העידן החדש.

*

כל אדם יכול לחוות הארה, על משקל כל אדם יכול להיות מפורסם לרגע. אמן טוב חייב להבין את תפקידו במערך החדש של הכוחות האנרגטיים. היחסים שבין השמש, הירח וגופנו הם לא פחות משמעותיים מהפוליטיקה הקרובה, אולם לשם כך צריך לפתח קולטנים מפותחים מאלה הנדרשים כדי לקרוא את כותרות החדשות.

*

להערכתך אי אפשר לעשות אמנות משמעותית בעידן החדש ללא הכשרה בטכניקה כלשהיא של התבוננות במערך האנרגטי האישי והכללי. מדיטציה היא שם כולל לרבות מן הטכניקות האלה. גם המילה תקשור מקבלת היום מובן חדש ולא מאיים.

*

בעידן החדש לא יתכן מצב של אמנות לשם אמנות. מהלך זה מיצה את עצמו. הטעם היחיד באמנות הוא היותה כלי פוטנציאלי לשחרור ובשלבם מאוחרים יותר, להמראה רוחנית.

*

למרות מתקפותיו החוזרות ונשנות של סלבווי ז'יז'ק על הבודהיזם ועל כל תפיסה ספיריטואלית, הוא חושף את עירומו האכזר של העולם האשלייתי ובכך מזכיר חכם זן. אולם שם הוא נעצר, אזוק בכבלי הפיכחון של החיפוש אחר האמת החיצונית.

פרק שני: גילויים לא צפויים של העידן החדש, ומפגשו עם פילוסופיות של פוסט תרבות הראווה

*
מעט מאוד התגלמויות של העידן החדש נוגעות בפוטנציאל העצום הטמון בו. בפילוסופיה, דלז וגואטרי מציעים דרכי חשיבה ופעולה רלוונטיות לא פחות מאלו שמעלים ההוגים הקוננייים של העידן החדש. את מושג הריזום (*Rhizome*) אפשר להקביל למושג השדה המאוחד, הם שונים ודומים.

*
עקב קריסת האמון בשפה כתופעת לוואי של סוף עידן הפוסט-מודרניזם, שפת העידן החדש מאחדת שפות "רוחניות" רבות בניסיון לא בהכרח מודע לייצר שפה מינימלית, ובמובנים מסוימים חסרת משמעות. "תתחבר לקול הפנימי שלך, והדברים יזרמו. פשוט תשחרר".

*
רוב גילויי האסתטיים של העידן החדש הם סרי טעם. הם חסרים את רוח העמקות המודרנית ואת ההומור הפוסטמודרני. מה שנשאר הוא קישוט לנהנתנות שלעיתים לובשת מסווה של רוחניות מתחסדת. בתוך כל זה צריך לזהות בעדינות את הקולות הנקיים.

*
העידן החדש על כל גילוייו מאחר להופיע בשל הקושי ביצירת מרחב בטוח, פנימי וקבוצתי.

*
המראה רוחנית היא המראה לגבהים הגבוהים ביותר של הכרת הגוף בשדה המאוחד. שדה זה נוצר מן המפץ הגדול, שאילו היה מוחלט וסימטרי עד אין קץ לא היו בו גילויים של א-סימטריה. בזכות חוסר הסימטריה האימננטית ביקום נוצרו חיים. כדי להכיר מחדש בקיומנו בשדה המאוחד, יש לראות מעבר לא-הסימטריה את ממד האחד או האפס, שהם ממדים מרצדים.

*
השדה המאוחד או הכולל הוא כל הדברים. לא במובן של ספירת מלאי ולא במובן הקונספטואלי, כי אם הכרה בכל הדברים כמארג אחד שבו כל גורם נושא השפעה על השאר. זוהי הכרה עמוקה, שמדובר בה רבות ושהדרך אליה ארוכה.

*
יש להתאמן על תחושת אינטימיות לא עם אדם אחר ואף לא עם עצמך, אלא עם מצב הדברים, עם השדה הכולל.

*
הבדידות לסוגיה כה גדולה, שהחוויה העיקרית של צרכני האמנות הפלסטית היא ההליכה המשותפת לתערוכה כאקט של בילוי זול ומעניין.

*
אמן העידן החדש חייב להבין שאין עוד משמעות ליצירה מהסוג הישן. בויס הבין זאת. בויס הוא אמן שמבין את העידן החדש. למרות שהוא עדיין סובל מריחוק מיותר, הוא משחק במדען/שאמאן.

*
בתי הספר לאמנות של העידן החדש יהיו חייבים לתת משקל ללימודי הרוח. היאוש השורה מסביב מוליד אמנות מיותרת, שגורמת לתגובות מיותרות לרעש. שתיקתו האמנותית של דושאן היא הבנה מסוימת של עניין זה.

האטה

ההאטה היא איכות שתוצאותיה הן, בין השאר, זריזות וסבלנות. האטה פנימית של מבנה התגובות יכולה להביא לקפיצה למרחב היצירה.

אין רע בתגובה, אולם צריך לזכור שהיא האופציה המקובלת היום אך לא היחידה, וודאי לא המפותחת ביותר. ההאטה מאפשרת מקריות ערה.

המקריות הערה מתרחשת כשהתגובות הופכות ללא מובנות מאליהן. התחושה היא שדברים קורים, לא במובן הפסיבי כי אם במובן שנוצר מהעולם פנימה למצב הפרטי והחוצה ליצירה.

ידע

המונופול של המדע על הידע הוליד תגובות "אנטי-ידע". פילוסופים כמו ליוטר תקפו יותר מהידע את היררכיית הידע. בפוסטמודרניזם התגובה הייתה משחקיות, ריבוי, שבירת היררכיות של זמן. בעידן החדש אנו פוגשים מושגים אופייניים כמו *NO MIND*.

האפשרות החדשה היא ידיעת הכול. ידיעת הכול בבחינת מיזוג שיכול לחולל מחדש תנועה שנפסקה בגין פחד מאי-הידיעה. בעידן שבו שולטת האינפורמציה אך לא הידיעה, איש אינו יודע דבר. כולם רק אוגרים אינפורמציה. כאשר מתחולל כשל, ממנים ועדה שמפיקה עוד אינפורמציה. גם לקח הוא תגובה הגיונית אך אין הוא ידיעה. הידיעה אינה תלויה באינפורמציה במובן המקובל. היא קשורה בהכרה מתמזגת. כאשר אני חלק מהדברים אני יודע אותם, לא יודע עליהם. מתוך כך, אני יכול לפעול בתוכם ולא כלפיהם. הכרה זאת, שאבדה לנו, נחוצה כדי ליצור משהו שהוא שונה מתעשיית האינפורמציה.

תחושת הידע ללא הוראות פעולה או עקרונות חישוביים הביאה את רוב אלו שפגשו בה לתחושת שיתוק ונסיגה רוחנית. בשעה

*

עולמות מקבילים ורבדי קיום רבים מתרחשים בו זמנית במקביל לזמן ולעולם המוכר לנו. היום הגישה אליהם קלה יותר מתמיד, ולכן נבנו מחסומים גבוהים מתמיד.

מחסומים כמו: "כדאיות", "ודאות", "יעילות".

יש כאן אנשים שתפקידם לחשוף את קיום העולמות המקבילים. חשיפה שונה מאוד מדמיון. והיא דורשת אימון מעמיק בהתבוננות. לייבוי פתח דרך לחשיבה על עולמות מקבילים ואילו

התיאור שמציעים דלז וגואטרי על מישורי העקיבות (*Plain of consistency*) יכול לתת השראה לקפיצה הבאה שיש לעשות. כמובן שכפילוסופים, עניינם נשאר במושגים ובהגדרת הסביבות ולא ב"דרך חיים".

לא יתכן משתתף בשדה העידן החדש שאינו מכיר בהתבוננות "על חושית", שהיא איחוד החושים וקליטה של מישורי קיום אשר אינם נתפסים בכלי המדידה המוכרים.

הכרה זאת ואחרות חייבות לבוא מתוך חוויה, אין כאן הוכחה רציונלית.

*

אושר הוא האיכות שתחליף את ההתענגות. האושר פתוח לכל כיוון אך ממוקד, ככרני אור שמקובצות באמצעות זכוכית מגדלת. ההתענגות קשורה לפצע, לאיבר המין, לאופל הנחשף או לאור המואפל.

מגע עם אושר הוא האיום הגדול ביותר על תרבות הראווה, אשר האושר הוא אויבה העיקרי ואילו ההתענגות היא עבדה הנאמן שאתו היא מנהלת יחסי סאדו-מאזו.

להתענגות יש מושא ולכן היא תלויה, לאושר אין ולכן הוא מאפשר חופש פעולה.

אמנות בעידן החדש: מחשבות ראשונות

"בעידן החדש לא יתכן מצב של אמנות לשם אמנות. מהלך זה מיצה את עצמו. הטעם היחיד באמנות הוא היותה כלי פוטנציאלי לשחרור ובשליבים מאוחרים יותר, להמראה רוחנית." (מתוך פרק 1)

אמנות כמהלך נדיר עד נכחד בעולמנו המוצף באובייקטים עייפים מרצונות, הקרויים אמנות.

אמנות כמהלך חושף מציאויות מקבילות.

אמנות המשתמשת בחושים כאמצעי ולא כמטרה.

אקט אמנותי כאקט אלים על תודעת הצופה, אשר מחלץ אותה מן ההפנוט שלה ופותח אותה אל המציאות החושית.

האמנות כאקט של אהבה, כאקט של חיזור, כאקט מיני עם עולם שהדחיק אהבה לטובת ראוה.

האגו לא צריך להתבטל, להיפך: הוא צריך להתפשט לכאלה ממדים שיהפוך לקוסמי. הוא לא יסתפק עוד במימד הפסיכולוגי, הרגשי וההכרתי ואף לא בפוליטי או זהותני. במצב זה האגו הוא מצב של הכרת האני כרסיס מתוך העולם והעולם כולו, בו בזמן. האני לא נעלם, להפך הוא נהיה אין סופי.

שרוב ההוגים החשובים בעידן החדש יצרו מתוכה, מאמיניהם לא עמדו בה ובנו שיטה.

האם אפשר לפעול לאורך זמן ובצורה משמעותית ללא שיטה ידועה? אפשר. אפשר לפעול מתוך מצב נטול שיטה תוך שימוש טכני בשיטות קיימות או מומצאות. אך מתוך הכרה עמוקה שהללו רק כלים שאפשר – ואף כדאי מדי פעם – להשליך. שהייה באותו חלל ריק שנוצר כאשר ויתרנו על שימוש בשיטות יש השלכה רבה על זהותנו, והיא יכולה להביא לפחד ולתוצאות בלתי צפויות.

השדה

השדה, שבמינוח הפוסטמודרני קשור לשפה – "הכול טקסט", יהפוך כאן ל"הכול אנרגיה". השליטה תבוא מהתעמקות והתאמנות ולא מידענות וערמומיות.

ההבנה שהמודעות היא משותפת קשה מתמיד, כשרוב גילויי העולם מראים פגיעה הולכת וגוברת באיכויות התודעה. כאן מגיע האתגר המשמעותי ביותר של איש העידן החדש: ויתור על כלי השיפוט שלו. כל ניסיון להפעילם יכשל ויגרום לייאוש מיותר. התחליף לביקורתיות יהיה הקרנה עוצמתית, שאת השפעותיה אי אפשר למדוד בכלים יחסיים. אל מול השממה הרוחנית שסביב, יש להקרין את אותה איכות של תודעה, שאין היא בלעדית לאיש ולכן אין איש שאינו יושפע ממנה. במצב שבו לא נותרו קריטריונים חיצוניים לאותה איכות, עבודה פנימית מעמיקה בהגברת הנוכחות תיצור אותה ותקרין אותה.

מתוך:
אמנות החיים בעידן החדש

הביא לכתב:
איתן בן משה

רישום: איתן בן משה
עריכה: הילה כהן-שניידרמן
עריכה לשונית: מאיה שמעוני

נדפס לרגל התערוכה "עידן חדש"
מובי: מוזיאוני בת ים
דצמבר 2018

